

Biblioteka
Prozna putovanja

Naslov originala
Michael Ende
Momo

Copyright:
Ende, MOMO © 1972, 2018 by Thienemann
in Thienemann-Esslinger Verlag GmbH, Stuttgart

© 2021, za srpski jezik Odiseja

Mihael Ende

MOMO

ili

čudnovata priča o kradljivcima vremena i o detetu
koje je ljudima vratilo ukradeno vreme

Roman-bajka
s autorovim ilustracijama

Prevela s nemačkog
Drinka Gojković

ODISEJA
Beograd, 2021.

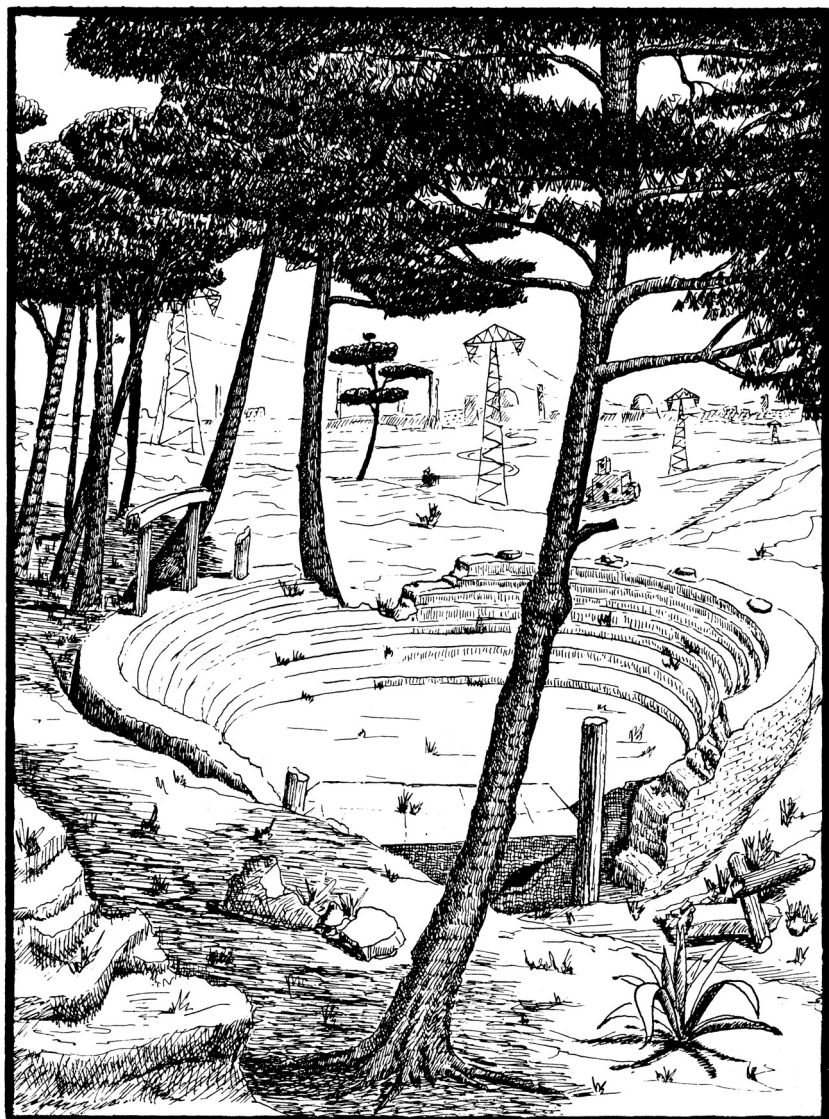
U tami tvoja svetlost žari,
I bliska i daleka,
Tvoje je ime tajna neka
Što čudne krije čari.

Al' budi ono što si
oduvek i bila:
mala zvezda koja sija!

(prema staroj irskoj pesmi za decu)

PRVI DEO:

MOMO I NJENI PRIJATELJI

Jedan veliki grad i jedna mala devojčica

U davna, pradavna vremena, kada su ljudi još govorili sasvim drugačijim jezicima, u toplim zemljama već su postojali veliki i divni gradovi. Uzdizale su se tamo kraljevske i carske palate, protezale se široke ulice, uski sokaci i zavojiti sokačići, stajali veličanstveni hramovi sa zlatnim i mermernim statuama božanstava; bilo je šarenih pijaca na kojima se prodavala roba iz svih krajeva sveta, i širokih, lepih trgova gde su se ljudi sakupljali da popričaju o novostima, da sami govore ili prosto da slušaju. Ali, pre svega, tamo su postojala velika pozorišta.

Izgedala su otprilike kao današnji cirkusi, samo što su bila izgrađena od kamena. Redovi sa sedištima za gledaoce nizali su se stepenasto jedan iznad drugog kao u nekom ogromnom levku. Posmatrane odozgo, neke od ovih građevina bile su kružne, druge više ovalne, a neke su, opet, obrazovale širok polukrug. Zvali su ih amfiteatri.

Bilo ih je velikih kao fudbalski stadion, i manjih, u koje bi stalo tek nekoliko stotina ljudi. Bilo ih je kitnjastih, ukrašenih stubovima i figurama, i jednostavnih, bez ukrasa. Krovova ovi amfiteatri nisu imali; sve se događalo pod otvorenim nebom. Zato su u raskošnim pozorištima iznad sedišta bili rašireni tepisi protkani zlatom, kako bi publika bila zaštićena od sunčeve jare ili iznenadnih pljuskova. U jednostavnim pozorištima u iste svrhe služile su asure od site i slame. Ukratko: postojala su pozorišta za siromašne i pozorišta za bogate, kako je ko mogao da priušti. Ali svaki je čovek želeo da ima pozorište, pošto su svi strasno voleli da slušaju i gledaju.

I dok su pratili uzbudljiva, ili pak komična, zbivanja koja su prikazivana na pozornici, činilo im se kao da je taj pozorišni život na neki tajanstven način stvarniji od njihovog, svakodnevnog. I voleli su da osluškuju tu drugu stvarnost.

Od tada su prošle hiljade godina. Propali su veliki gradovi iz drevnih vremena, srušili su se hramovi i palate. Vetar i kiša, studen i jara uglačali su i nagrizli kamen, pa od starih pozorišta stoje još samo ruševine. U popucalim razvalinama jedino još cvrčci pevaju svoju jednoličnu pesmu, koja zvuči kao da zemlja diše u snu.

Ali neki od tih velikih starih gradova opstali su i do današnjih dana. Naravno, život u njima se izmenio. Ljudi se voze automobilima i tramvajima, imaju telefon i električno svetlo. Ipak, tu i tamo, među novim zgradama nađe se još poneki stub, kapija, deo zida, ili pak amfiteatar iz drevnih vremena. U jednom takvom gradu zbila se priča o Momo.

Na južnom obodu tog velikog grada, tamo gde već počinju prva polja i gde su kolibe i kuće sve siromašnije, nalaze se, skrivene u jednoj šumici borova, ruševine malog amfiteatra. Čak ni u stara vremena to nije bio raskošan amfiteatar, već pozorište za siromašniji svet. U naše vreme, kad se i zbila priča o Momo, ruševine behu sasvim zaboravljene. Za njih je znala samo nekolicina profesora nauke o starinama, ali ni oni se nisu više zanimali za njih, jer tamo više nije bilo ničega za istraživanje. Stari amfiteatar nije se mogao porediti sa drugim znamenitostima u velikom gradu, pa bi onamo, tek s vremena na vreme, zalutao poneki turista. Pentrao bi se po sedištima obraslim travom, prolarmao, škljocnuo fotografiju za uspomenu i odlazio dalje. Onda bi u kamenom krugu ponovo zavladala tišina, a cvrčci bi zapevali sledeću strofu svoje beskrajne pesme, strofu koja se inače ni po čemu nije razlikovala od prethodnih.

Zapravo, samo je ljudima iz okoline čudna kružna građevina bila dobro znana. Napasali su tamo svoje koze, deca su se u središnjem delu igrala loptom, a ponekad su se, svečeri, tamo sretali ljubavni parovi.

Ali jednoga dana, među ljudima se proneo glas da odnedavno neko živi u ruševinama. Neko dete, po svoj prilici devojčica. Mada je to teško reći sa sigurnošću jer je dete prilično čudno odeveno. Zove se Momo ili tako nekako.

Momo je zaista pomalo čudno izgledala i ljude koji drže do čistoće i reda mogla je, verovatno, donekle uplašiti.

Bila je niskog rasta i prilično mršava, te se ni uz najbolju volju nije moglo odrediti je li joj tek osam ili već dvanaest godina. Imala je živu, kao gar crnu, kovrdžavu kosu koja kao da nikad nije videla ni češalj ni makaze. Oči joj behu krupne, divne, takođe garavocrne, a iste boje bila su joj i stopala, jer je skoro uvek išla bosa. Samo je zimi katkada nosila cipele, ali uvek dve različite, rasparene, i uz to prevelike. A sve to zato što Momo nije imala baš ništa osim onoga što bi tu i tamo našla ili dobila na poklon. Suknja joj je bila skrpljena od svakojakih šarenih zakrpa i dosezala je do članaka. Preko nje je nosila jednu staru, preveliku mušku jaknu podvrnutih rukava. Momo nije htela da ih odseče jer je mudro zaključila kako će još rasti. A ko bi mogao znati hoće li ponovo naći jednu tako lepu i praktičnu jaknu s toliko džepova.

Pod pozornicom zaraslom u travu nalazilo se nekoliko urušenih soba u koje se moglo ući kroz jednu rupu u spoljašnjem zidu. Momo je tu uredila sebi dom.

Jednoga dana oko podne dođe k njoj nekoliko muškaraca i žena iz okoline i pokušашe da od nje nešto saznaju. Stojeći naspram njih, Momo ih je uplašeno gledala jer se bojala da će je oterati odatle. Ali je ubrzo uvidela da su prijateljski raspoloženi. I sami su bili siromašni i dobro su znali kakav život ume da bude.

„Pa”, reče jedan od njih, „ovde ti se, znači, sviđa?”

„Da”, odgovori Momo.

„I hoćeš tu da ostaneš?”

„Da, rado.”

„Ali, zar te niko ne čeka?”

„Ne.”

„Mislim, zar ne moraš kući?”

„Ovde mi je kuća”, brzo stade da ga uverava Momo.

„Odakle si ti, dete?”

Momo načini rukom neodređen pokret koji je pokazivao nekud u daljinu.

„Ko su ti roditelji?“, pitao je dalje čovek.

Dete zbunjeno pogleda i njega i ostale, pa slegnu ramenima. Ljudi se pogledaše i uzdahnuše.

„Ne boj se“, nastavi čovek, „nećemo te oterati odavde. Želimo da ti pomognemo.“

Momo nemo klimnu glavom, ali je i dalje bila nepoverljiva.

„Kažeš da se zoveš Momo, je li?“

„Da.“

„Lepo ime, ali dosad ga nikada nisam čuo. Ko ti ga je nadenuo?“

„Ja“, reče Momo.

„Sama si sebe tako nazvala?“

„Kad si se rodila?“

Momo promisli i najzad reče: „Koliko mogu da se setim, oduvek sam tu.“

„A zar nemaš neku tetku, ujaka, baku, bilo kakvu porodicu kojoj bi mogla da odeš?“

Momo pogleda čoveka i začuta na trenutak. Onda promrmlja: „Ovde mi je kuća.“

„Hm, da“, reče čovek, „ali ti si ipak dete. Koliko zapravo imaš godina?“

„Sto“, reče Momo oklevajući.

Ljudi počеше da se smeju jer su verovali da je to šala.

„Ne, ozbiljno, koliko ti je godina?“

„Sto dve“, odgovori Momo još nesigurnije.

Ljudima je bilo potrebno izvesno vreme dok nisu shvatili da dete zna samo nekoliko brojeva koje je slučajno čulo, ali da nema pravu predstavu o njima jer ga brojanju niko nije učio.

„Slušaj“, reče čovek pošto se posavetovao sa ostalima, „da li bi imala nešto protiv da kažemo policiji da si ovde? Onda bi otišla u neki dom, dobila bi krevet i hranu i mogla bi da učiš da računaš, pišeš, čitaš i još mnogo toga. Šta misliš o tome, a?“

Momo ga je preplašeno gledala.

„Ne“, promrmlja, „ne idem ja tamo. Jednom sam već bila. Bilo je i druge dece. Imaju rešetke na prozorima. Svakoga dana dobijaš

batine bez ikakvog razloga. Zato sam ja jedne noći lepo preskočila zid i bež'. Ne vraćam se ja tamo."

„Shvatam”, reče jedan starac i klimnu glavom. I drugi su to shvatili, pa i oni klimnuše.

„Pa, dobro”, reče jedna žena, „ali ti si još uvek mala. Neko ipak mora da brine o tebi.”

„Mogu ja to sama”, odgovori Momo s olakšanjem.

„Možeš li?”, upita žena.

Momo začuta na trenutak, pa onda tiho odgovori: „Meni ne treba mnogo.”

Ljudi se ponovo pogledaše, uzdahnuše i klimnuše glavom. „Znaš šta, Momo”, reče opet čovek koji joj se prvi obratio – mogla bi da pređeš kod nekoga od nas. Mi smo svi, doduše, stešnjeni, i većina nas ima mnogo dece koju treba hraniti, ali mislimo – jedno više ili manje, dođe mu na isto. Šta kažeš na to?

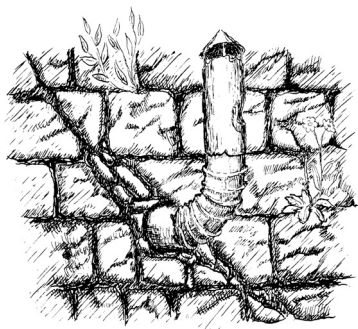
„Hvala”, reče Momo i prvi put se nasmeši. „Mnogo hvala! Ali zar ne bih jednostavno mogla da ostanem i dalje ovde?”

Ljudi uzeše da se savetuju, te ovako, te onako, i najzad pristadoše. Jer, mislili su da će, na kraju krajeva, detetu tu biti jednako dobro kao i kod nekoga od njih; a brinuće se o Momo svi zajedno, jer će im tako sigurno biti lakše nego da sve padne samo na jednoga.

Počеше odmah da raščišćavaju i dovode u red, što su bolje mogli, napola srušenu kamenu sobu u kojoj se Momo nastanila. Jedan od njih, zidar po zanimanju, izgradio je čak i malo kameno ognjište. Nađoše i jedan zarđali čunak. Stari stolar skuckao je od dasaka nekog starog sanduka stočić i dve stolice. A žene naposletku donesoše i jedan isluženi gvozdeni krevet sa izvijenim ukrasima, jedan malčice pocepan dušek i dva ćebeta. Od kamene rupe ispod pozornice u ruševini postade prijatna sobica. Zidar, koji je imao umetničkog dara, naslika najzad na zidu još i lepu sličicu sa cvećem. Uz nju je naslikao čak i okvir i ekser na kome slika visi. A onda dođoše deca ovih ljudi i donesoše ono što im je preostalo od jela: jedno dete donese komadić sira, drugo hlepčić, treće nešto voća, i tako redom. A kako su ovi ljudi stvarno imali mnogo dece, sakupilo ih se te večeri toliko da su

svi zajedno u amfiteatru priredili pravu malu svetkovinu u čast useljenja male Momo. Beše to veselje kakvo mogu napraviti samo siromašni ljudi.

Tako otpoče prijateljstvo između male Momo i ljudi iz okoline.

*Jedna neobična osobina
i jedna sasvim obična svadba*

Od tog dana stvari su za malu Momo išle dobro, bar po njenom mišljenju. Hrane je bilo uvek, nekad manje, nekad više, već kako bi se zadesilo i koliko su ljudi mogli da odvoje. Imala je krov nad glavom, imala je krevet i mogla je, kad zahladni, da založi vatru. A što je bilo najvažnije: stekla je mnogo dobrih prijatelja.

Moglo bi se pomisliti da je Momo imala veliku sreću što je naišla na tako srdačne ljude – i ona sama je tako smatrala. Ali ljudi ubrzo uvideše da se i njima posrećilo isto koliko i njoj. Momo im je bila potrebna i pitali su se kako li su se ranije bez nje snalazili. I što je mala devojčica duže bila s njima, to im je postajala sve neophodnija, toliko neophodna da su se bojali samo toga da bi jednoga dana mogla otići.

Iz tog je razloga Momo imala mnogo posetilaca. Skoro uvek ste mogli videti nekog kraj nje kako s njom usrdno razgovara. Onaj kome je bila potrebna, a nije mogao doći, slao bi po nju. A onome koji još nije uvideo da mu je potrebna ostali bi govorili: „Idi do Momo!”

Ta rečenica polako se ustalila među ljudima iz okoline. Kao što se kaže: „Sve najbolje!”, ili „Prijatno!”, ili „Bog zna!”, tako se u svim mogućim prilikama govorilo: „Idi do Momo!”

Ali zbog čega je to bilo tako? Je li Momo možda bila toliko neverovatno pametna da je svakom čoveku mogla dati dobar savet? Je li uvek nalazila pravu reč kad bi nekome bila potrebna uteha? Da li je umela da donosi mudre i pravične sudove?

Ne, Momo je to umela koliko i svako drugo dete.

A je li možda umela nekako da probudi ljudima dobro raspoloženje? Da li je, na primer, umela naročito lepo da peva? Ili da svira na nekom instrumentu? Ili je pak, pošto je i živela u kući nalik na cirkus, umela da igra ili izvodi akrobacije?

Ne, ni to nije bilo posredi.

Je li možda umela da izvodi čarolije? Da li je znala neke tajanstvene čini kojima su se mogle rasterati sve brige i nevolje? Da li je umela da čita sa dlana, ili da na neki drugi način predskazuje budućnost?

Ništa od svega toga.

Ono što je mala Momo umela kao niko drugi bilo je – da sluša. Pa to baš nije nešto naročito, kazaće možda neki čitalac, bar slušati ume svako.

Ali to je zabluda. Zaista slušati – to ume samo mali broj ljudi. A onako kako je Momo umela da sluša, to je bilo sasvim, sasvim jedinstveno.

Momo je umela da sluša tako da su glupim ljudima iznenada dolazile vrlo promućurne misli. Ne zato što bi ona rekla ili pitala nešto što bi ih navelo na takve misli, ne, ona je samo sedela i jednostavno ih slušala s punom pažnjom i razumevanjem. Pri tom bi gledala čoveka svojim velikim tamnim očima i on bi osećao kako u njemu odjednom odnekud izranjaju misli za koje ni slutio nije da ih krije u sebi.

Umela je da sluša tako da su zbunjeni ili neodlučni ljudi odjednom tačno znali šta hoće. Plašljivi bi se iznenada osetili slobodno i smelo, a nesrećni i potišteni postajali su puni pouzdanja i radosni. A kad bi neko mislio kako mu je život sasvim promašen i beznačajan, kako je on sam tek mrva među milionima, da nikome do njega nije stalo i da bi ga lako zamenili kao i razbijen lonac – otišao bi i sve to ispričao maloj Momo. I još dok bi govorio, postajalo bi mu na neki tajanstven način jasno da se grdno vara, da je on, takav kakav je, jedinstven na svetu i da je zato na svoj poseban način i važan za svet.

Eto kako je Momo umela da sluša!

Jednoga dana dođoše k njoj u amfiteatar dva čoveka koja su se nasmrt posvađala i više nisu htela da govore jedan s drugim, iako su bili susedi. Ljudi su im savetovali da odu do Momo jer nije dolično da susedi žive u zavadi. Dva su čoveka u početku odbijala, ali najzad, i protiv svoje volje, popustiše.

Sad su, dakle, ćutke i ratoborno sedeli na kamenim sedištima, na suprotnim stranama amfiteatra, i gledali mračno ispred sebe.

Jedan je bio zidar, onaj koji je napravio peć i naslikao lepu sliku s cvećem u „dnevnoj sobi” male Momo. Zvao se Nikola i bio je snažan delija sa crnim usukanim brkovima. Drugi se zvao Nino. Bio je mršav i uvek je delovao umorno. Nino je bio zakupac jednog malog lokala na obodu grada, gde je uglavnom sedelo nekoliko starih ljudi koji su celo večer ispijali čašu vina i prepričavali uspomene. Nino i njegova debela žena takođe su bili prijatelji male Momo i često su joj donosili nešto ukusno za jelo.

Opazivši da su ova dvojica ljuti jedan na drugog, Momo u prvi mah nije znala kome najpre da se obrati. Da nijednog ne bi uvredila, sede najzad na ivicu kamene pozornice, podjednako udaljena od obojice, i stade da gleda čas jednog čas drugog. Samo je čekala da vidi šta će se dogoditi. Poneke stvari iziskuju vreme – a vreme je bilo jedino bogatstvo koje je Momo posedovala.

Pošto su dugo tako sedeli, Nikola iznenada ustade i reče: „Oдох. Pokazao sam dobru volju time što sam uopšte došao. Momo, vidiš i sama da je on tvrd orah. Šta još da čekam?”

I on se stvarno okrenu da pođe.

„Da, samo ti idi!”, viknu Nino za njim. „Nisi morao ni da dolaziš. Ne mirim se ja s jednim zločincem!”

Nikola se okrete. Lice mu je od srdžbe bilo crveno kao paprika.

„Ko je ovde zločinac?”, upita preteći i vrati se. „Samo ponovi to!”

„Koliko god puta hoćeš!”, uzviknu Nino. „Misliš da se niko ne usuđuje da ti kaže istinu u lice zato što si jak i silan. Ali ja, ja ću je reći, i tebi i svima koji hoće da je čuju! Hajde, šta čekaš, dođi i ubij me, kao što si već pokušao!”

„Kamo sreće da jesam!”, zaurla Nikola i stisnu pesnice. „Eto, sad vidiš, Momo, kako on laže i opanjkava! Samo sam ga uhvatio za kragnu i bacio u baru splaćina iza one njegove jazbine. A u toj bari ni pacova ne možeš udaviti.” I, okrenuvši se Ninu, povika: „Nažalost, još si živ, kao što vidimo!”

Poleteše najžešće psovke, a Momo nikako nije mogla da razabere šta je uopšte posredi i zašto su dva čoveka toliko kivna jedan na drugog. Ali malo-pomalo izađe na videlo da je Nikola napao Nina samo zato što mu je ovaj prethodno u prisustvu nekolicine gostiju opalio šamar. Ovome je, razume se, prethodio Nikoljin pokušaj da razbije sve Ninovo posuđe.

„To uopšte nije istina!”, branio se Nikola ogorčeno. „Razbio sam o zid jedan jedini bokal, a on je i tako već bio napukao!”

„Ali to je bio *moj* bokal, razumeš?”, uzvratilo Nino. „I ti nemaš nikakvo pravo na to!”

Nikola je bio uveren da je postupio potpuno ispravno jer je Nino povredio njegovu zidarsku čast.

„Znaš li šta je rekao o meni?”, doviknu on Momo. „Rekao je da nisam kadar da podignem uspravan zid, jer sam i dan i noć pijan. Da je čak i moj pradeda bio isti i da je on gradio krivi toranj u Pizi!”

„Ali, Nikola”, odgovorilo Nino, „to je bila samo šala!”

„Lepe li šale!”, tutnjao je Nikola. „Meni to nije smešno.”

Ali ispostavilo se da je Nino time samo vratio milo za drago Nikoli za jednu njegovu raniju šalu. Jednog jutra, naime, na Ninovim vratima osvanuo je natpis jarkocrvenim slovima: „Ko ni za šta nije, vino toči i pije.” A to, pak, Ninu nije bilo nimalo smešno.

Sada su se neko vreme prepirali oko toga čija je šala bila bolja i još više se raspalili. Ali iznenada prekidoše sa svađom.

Momo ih je gledala zaprepašćeno i nijedan od njih nije umeo da protumači njen pogled. Da li je nju u dubini duše njihova svađa zabavljala? Ili rastuživala? Lice joj ništa nije odavalo. Ali njih dvojica se osetiše kao da su sami sebe videli u ogledalu i zastideše se.

„Dobro”, reče Nikola, „verovatno nije trebalo da ti napišem ono na vratima, Nino. A ne bih to ni učinio da nisi odbijao da mi natočiš jednu jedinu čašu vina. To je bilo protivzakonito, razumeš? Jer ja sam uvek plaćao i ti nisi imao razloga da onako postupiš.”

„I te kako sam imao!”, odvratio Nino. „Ne sećaš se više onog sa svetim Antonijem? Aha, sad si pobledeo! Tada si me žednog preveo preko vode, a to baš i ne moram da trpim.”

„Ja tebe!?” – povika Nikola i udari se besno po čelu. „Bilo je upravo obrnuto! Hteo si da me nasamariš, samo što ti to nije pošlo za rukom!”

A evo šta se u stvari desilo: na zidu u Ninovom malom lokalu visila je slika Svetog Antonija. Bila je to fotografija u boji koju je Nino jednom isekao iz nekog ilustrovanog časopisa i uramio.

Jednoga dana htede Nikola da otkupi tu sliku od Nina – smatrao je, tobože, da je vrlo lepa. A Nino spretnim cenkanjem navede najzad Nikolu da mu u zamenu ponudi svoj radio-aparat. Nino se smejao sebi u brk, jer je Nikola, naravno, ostao kratkih rukava. Dogovor je bio sklopljen.

Ali ispostavilo se da je između slike i poledine od kartona bila novčanica o kojoj Nino pojma nije imao. Sad je iznenada on bio namagarčen i to ga je dovodilo do besa. Kratko i jasno zahtevao je da mu Nikola vrati novac, jer novac nije bio deo razmene. Nikola je odbio i zato Nino više nije hteo da mu toči piće. Eto kako je počela svađa.

Vrativši se tako na početak svađe, njih dvojica počutaše izvesno vreme.

Onda Nino upita: „Nikola, kaži mi sad iskreno, jesi li još pre trampe znao za novac ili nisi?”

„Naravno da jesam, inače se ne bih trampio.”

„Onda moraš priznati da si me prevario!”

„Kako to? Ta zar ti stvarno nisi znao za novac?”

„Nisam, časna reč!”

„Tako, dakle! Onda si ipak hteo da me nasamariš. Zar bi inače mogao za bezvredno parče novine da mi uzmeš radio, a?”

„A kako to da si ti znao za novac?”

„Video sam kako ga je jedan gost neko veče pre toga stavio pozadi kao žrtveni dar svetom Antoniju.”

Nino se ugrize za usnu. „Je l' bilo mnogo?”

„Ni manje ni više od vrednosti mog radio-aparata”, odgovori Nikola.

„Znači, cela naša svađa”, zamišljeno zaključí Nino, „vrti se zapravo samo oko svetog Antonija koga sam isekao iz novina.”

Nikola se počesa po glavi.

„U stvari je tako”, progundá. „Rado ću ti ga vratiti, Nino.”

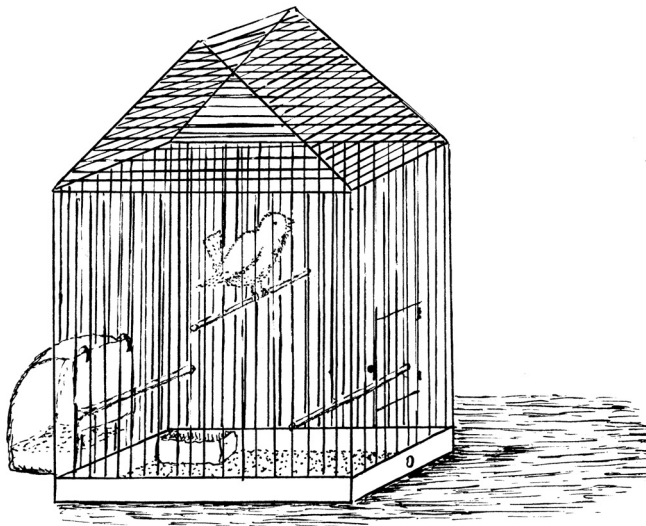
„Ama nikako!”, odgovori Nino dostojanstveno. „Trampljeno je trampljeno! Časni ljudi ne povlače obećanja!”

I iznenada obojica prasnuše u smeh. Počese da skaču niz kamene stepenice, sretoše se nasred okruglog platoa obraslog travom, zagrlíše se i potapšáše jedan drugog po ramenu. Onda obojica zagrlíše Momo i rekoše: „Mnogo ti hvala!”

Uskoro krenuše kući, a Momo im je još dugo mahala. Bila je vrlo zadovoljna što su njeni prijatelji ponovo u slozi.

Drugi put, jedan dečkić joj donese svoga kanarinca koji nije hteo da peva. Za Momo je to bio mnogo teži zadatak. Morala je da ga sluša celu jednu sedmicu dok najzad nije ponovo počeo da klikće i cvrkuće.

Momo je slušala sve: pse i mačke, cvrčke i žabe, čak i kišu i vetar među drvećem. I sve to govorilo joj je na svoj način.

Nekih večeri, kad bi svi njeni prijatelji otišli kućama, ona bi još dugo sedela na velikom okruglom platou starog pozorišta, pod nebeskim svodom posutim sjajnim zvezdama, i prosto osluškivala muklu tišinu.

Tad bi joj se činilo da sedi u velikoj ušnoj školjci i osluškuje svet zvezda. I kao da je čula neku tihu a ipak moćnu muziku koja bi je na neki čudan način dirala u srce.

U takvim noćima dolazili su joj naročito lepi snovi.

I ako neko još misli da slušanje nije nikakva naročita veština, neka jednom sam pokuša da vidi ume li on tako dobro da sluša.